

УДК 547.544

ОСОБЛИВОСТІ ПАРАМЕТРІВ СПЕКТРІВ ЯМР ^1H 1,3-ДИФЕНІЛ-3-АРИЛСУЛЬФОНІЛ-1-ПРОПАНОНІВ

Є. Біла, М. Дзіковська

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Кирила і Мефодія, 6, 79005 Львів, Україна,
e-mail: ebila@txnet.com*

Для заміщених у арилсульфонільне ядро 1,3-дифеніл-3-арилсульфоніл-1-пропанонів розраховано деякі диференційні спектральні параметри $\Delta\delta^n$, які є різницею між двома базовими спектральними параметрами – значеннями δ^n – у спектрах ЯМР ^1H . З'ясовано ефективність використання цих характеристик для оцінки взаємного впливу атомів та просторової будови молекул.

Ключові слова: арилсульфони, спектри ЯМР ^1H , базові та диференційні спектральні параметри.

Проведення кореляцій структура–фізико-хімічні параметри–реакційна здатність є цікавим теоретичним аспектом органічної хімії. Вивчення таких кореляцій дає змогу прогнозувати хімічну поведінку органічних сполук. Для характеристики фізико-хімічних властивостей атомів або функціональних груп часто використовують їхні спектральні характеристики. Емпіричне порівняння спектральних властивостей сполук з особливостями їхньої структури дає змогу визначити залежність певних параметрів від природи замісників у певному ряді речовин.

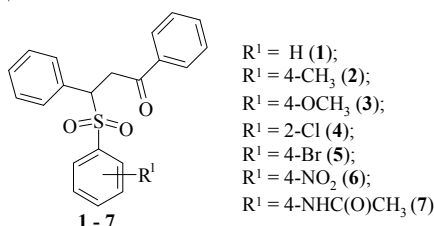
Раніше ми виявили закономірності впливу замісників на параметри електронних спектрів 1,3-дифеніл-3-арилсульфоніл-1-пропанонів, які одержували за методикою [1, 2], з'ясували вплив природи замісників на спектральні характеристики та просторову будову [3]. Цікавим є порівняння цих результатів з параметрами їхніх ЯМР ^1H спектрів.

Відомо, що введення замісників у ароматичне ядро призводить до змін хімічних властивостей ароматичних сполук. Найадекватніше описують вплив замісника R в ароматичному ядрі в *para*-положенні константи Гаммета σ^+ та константи Окамото–Брауна σ_p^+ .

Аналіз спектрів ЯМР ^1H 1,3-дифеніл-3-арилсульфоніл-1-пропанонів 1–7 засвідчив (табл. 1), що найсуттєвіші зміни виявляються в положенні сигналів, характерних не лише для ароматичних протонів арилсульфонільної групи, в ароматичному ядрі якої безпосередньо міститься замісник, а й для метинової групи СН, яка безпосередньо зв'язана з арилсульфонільною групою, та досить віддаленої метиленової групи CH_2 .

У положеннях *o*-протонів (2-H) ароматичного фрагмента, що зв'язаний з метиновою групою, також існує деяка відмінність, однак вона є в межах похибки. Похибку експерименту ми прийняли такою, що дорівнює 0,01–0,02 м.ч., враховуючи різницю між нашими та літературними даними [5].

У спектрах ЯМР ^1H сполук **1–7** сигнали протонів групи CH_2 подібні за формою, але відрізняються в деяких випадках за мультиплетністю. Це пов'язано з додатковим розщепленням сигналів на асиметричному атомі карбону групи CH – спостерігаємо д.д. або д.

Для аналізу параметрів спектрів ЯМР ^1H використовували значення зсуву δ^i їхніх центрів (табл. 2) [4]. Аналізували зміщення $\Delta\delta$ сигналів метинової групи CH $\Delta\delta''$, метиленової групи CH_2 $\Delta\delta'$, *o*- (2-Н) $\Delta\delta'''$ та *m*-протонів (3-Н) $\Delta\delta''''$ арилсульфонільної групи сполук **2–7** стосовно незаміщеного 1,3-дифеніл-3-арилсульфоніл-1-пропанону **1**. Вплив замісників оцінювали параметром $\Delta\delta^n$, який обчислювали як різницю хімічних зсувів груп CH_2 , CH та *o*- і *m*-протонів арилсульфонільної групи для незаміщеного і заміщених ароматичних ядер. Загалом простежується загальна кореляція значень $\Delta\delta'$, $\Delta\delta''$, $\Delta\delta'''$ та $\Delta\delta''''$ з константами Гаммета σ^+ та константами Окамото–Брауна σ_p^+ . Цікавим виявився той факт, що досить добра кореляція є для різниці хімічних зсувів груп CH_2 , CH – $\Delta\delta'$ та $\Delta\delta''$.

Максимальна різниця $|\Delta\delta'| = 0.07$ м.ч. для метиленової групи CH_2 . Максимальна різниця $|\Delta\delta''| = 0.40$ м.ч. для метинової групи CH (сполука **4**). Максимальна різниця $|\Delta\delta'''| = 0.50$ м.ч. для *o*- (2-Н) (сполука **3**). Максимальна різниця $|\Delta\delta''''| = 0.58$ м.ч. для *m*- (2-Н) (сполука **6**). Як бачимо, $\Delta\delta'''$ та $\Delta\delta''''$ мають найвищі значення відхилень для сигналів протонів у спектрах ЯМР ^1H . Це свідчить про значний вплив природи замісника на хімічні зміщення протонів, які розташовані в безпосередній близькості до нього.

На підставі одержаних результатів ми побудували кореляційні залежності параметрів $\Delta\delta^i$ від констант Гаммета (рис. 1) та Окамото–Брауна (рис. 2). Значення параметра R , що описує середнє відхилення кожної з експериментальних точок від прямої і характеризує “прямолінійність” графіка, коливається в межах 0,74–0,92, що свідчить про високу кореляцію. Як бачимо з рис. 1, 2 та з аналізу параметрів R , загалом ліпші кореляції отримано з використанням констант Окамото–Брауна ($R = 0,85\text{--}0,92$).

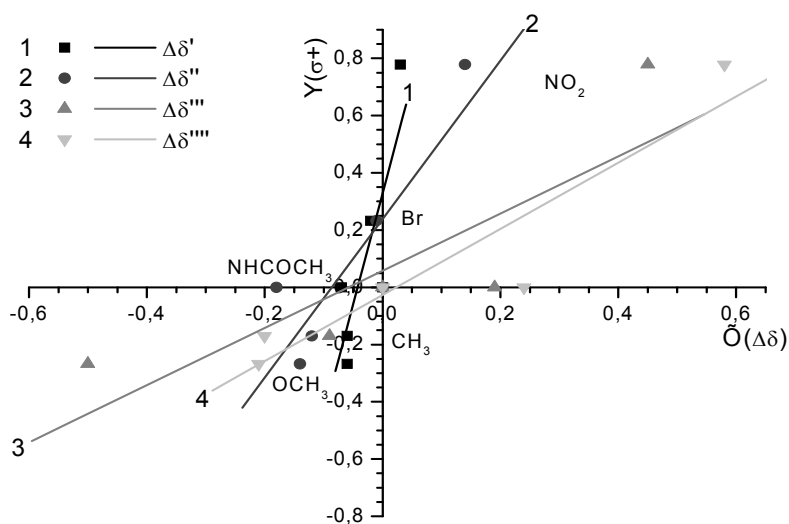
З лінійної залежності $\Delta\delta^n$ від значень констант Гаммета σ^+ випадає група NHC(O)CH_3 . Це можна пояснити недосконалістю параметра Гаммета σ^+ для цієї групи: $\sigma^+ = 0$. Досить висока кореляція простежується для метиленової групи, ліпша, ніж для метинової, хоча метинова безпосередньо зв'язана з арилсульфонільною групою. Цей цікавий факт засвідчує, що в молекулі існує складна система передавання електронного впливу, яка зумовлена не лише індуктивними ефектами груп, а має складнішу природу, про що, зокрема, зазначено в праці [3].

Досить високу кореляцію з електронними параметрами Гаммета та Окамото–Брауна для групи CH_2 можна пояснити стекінг-взаємодією цих ароматичних ядер. Хоча група CH_2 досить віддалена від замісника в ароматичному ядрі, однак через неї відбувається зближення ароматичних ядер, що необхідно для стекінг-взаємодії.

Таблиця 1

Дані спектрів ЯМР ^1H спектрів 1,3-дифеніл-3-арилсульфоніл-1-пропанонів 1–7

Номер сполуки	Хімічні зсуви, δ , м.д.
1	3,92 д.д. (1H, CH ₂ , J ² 18,2 Гц, J ³ 4,5 Гц), 4,05 д.д. (1H, CH ₂ , J ² 8,7 Гц), 5,08 д.д. (1H, CH), 7,25 с (5H, Ar), 7,48–7,72 м (8H, H ^{2,6} Ar), 7,98 д (2H, H ^{2,6} Ar)
2	2,43 с (3H, H ^{2,6} Ar), 3,39 д (2H, CH ₂), 4,96 т (1H, CH), 7,25 с (5H, Ar), 7,39д (2H, H ^{2,6} Ar), 7,50 м (2H, H ³ Ar), 7,52 д (2H, Ar), 7,62 м (1H, H ⁴ Ar), 7,97 д (2H, H ² Ar)
3	3,85 с (3H, CH ₃ O), 3,93 д (2H, CH ₂), 4,94 т (1H, CH), 6,98 д (2H, Ar), 7,25с (5H, H ^{2,6} Ar), 7,50 т (2H, H ³ Ar), 7,51 д (2H, Ar), 7,61 м (1H, H ⁴ Ar), 7,98 д (2H, H ² Ar)
4	3,91 д.д. (1H, CH ₂), 4,08 д.д. (1H, CH ₂), 5,48 д.д. (1H, CH), 7,15–7,70 м (12H, Ar), 7,97 д (2H, H ² Ar)
5	3,95 ш.с. (1H, CH ₂), 3,98 д (1H, CH ₂), 5,07 д.д. (1H, CH), 7,26 с (5H, Ar), 7,45-7,70 м (7H, H ² Ar), 7,98 д (2H, H ² Ar)
6	4,02 м (1H, CH ₂), 5,22 д.д. (1H, CH), 7,29 м (5H, H ² Ar), 7,51 т (2H, H ³ Ar), 7,63 м (1H, H ⁴ Ar), 7,99 д (2H, H ² Ar) 8,30 д (2H, H ³ Ar)
7	2,08 с (3H, H ⁴ Ar), 2,43 с (2H, CH), 3,90 д.д. (1H,CH ₂), 3,94 д.д. (1H,CH ₂), 4,90 т (1H,CH), 7,22 ш.с (5H, H ³ Ar), 7,44 с (2H, H ³ Ar), 7,48 т (2H, H ² Ar), 7,60 д (1H, H ⁴ Ar), 7,67 д (2H, H ⁴ Ar), 7,97 д (2H, H ⁴ Ar), 10,23 с (1H, NH)

Рис. 1. Залежність значень $\Delta\delta^n$ для 1,3-дифеніл-3-арилсульфоніл-1-пропанонів 1–7 від констант Гаммета σ^+

Таблиця 2

Аналіз спектрів ЯМР ^1H 1,3-дифеніл-3-арилсульфоніл-1-пропанонів **1–7**

Номер сполуки	R ¹	Хімічні зсуви, δ , м.д.									
		CH ₂	$\Delta\delta'$	CH	$\Delta\delta''$	<i>o</i> -H (R ¹ C ₆ H ₄)	$\Delta\delta'''$	<i>m</i> -H (R ¹ C ₆ H ₄)	$\Delta\delta''''$	σ^+	$\sigma^+_{\text{п}}$
1	H	3,99	0	5,08	0	7,48	0	7,72	0	0	0
2	4-Me	3,93	-0,06	4,96	-0,12	7,39	-0,09	7,52	-0,20	-0,170	-0,256
3	4-MeO	3,93	-0,06	4,94	-0,14	6,98	-0,50	7,51	-0,21	-0,268	-0,648
4	2-Cl	4,00	0,01	5,48	0,40						
5	4-Br	3,97	-0,02	5,07	-0,01					0,232	0,025
6	4-NO ₂	4,02	0,03	5,22	0,14	7,93	0,45	8,30	0,58	0,778	0,740
7	4- NHCOCH ₃	3,92	-0,07	4,90	-0,18	7,67	0,19	7,96	0,24	0	-0,249

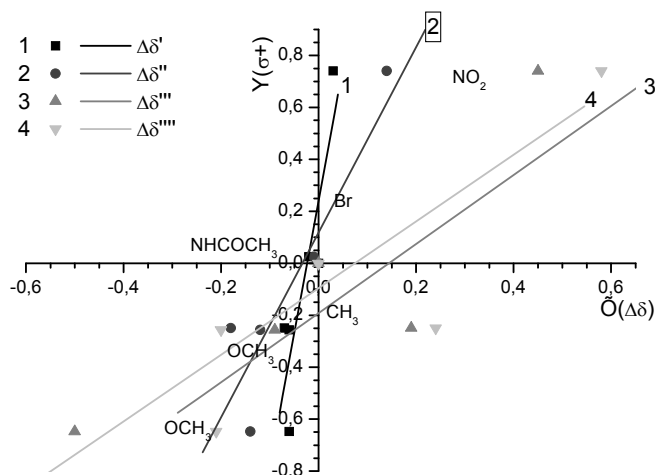

Рис. 2. Залежність значень $\Delta\delta^n$ для 1,3-дифеніл-3-арилсульфоніл-1-пропанонів 1–7 від констант Окамото–Брауна σ_p^+

Аналіз спектрів ЯМР ^1H сполук 1–7 добре узгоджується з дослідженнями електронних спектрів та квантово-хімічними розрахунками молекул 1,3-дифеніл-3-арилсульфоніл-1-пропанонів 1–7 [3] і підтверджує копланарне розташування арилсульфонільного та бензоїльного фрагментів і реалізацію стекінг-взаємодії між ними.

Експериментальна частина. Спектри ЯМР ^1H записували на приладі Bruker (300 МГц), розчинник – ДМСО- d_6 . Хімічні зсуви (δ , м.ч.) наведено стосовно сигналу ДМСО (2,50 м.ч.). Продукти синтезували за методикою [1, 2]. Диференційні спектральні параметри $\Delta\delta^n$ розраховували згідно з [4].

1. Біла Є., Обушак М., Кобрин Л. та ін. Синтез 1,3,5-трифеніл-1H-піразолів з β -аренсульфоніл- α,β -ненасичених кетонів // Вісник Львів. ун-ту. Сер. хім. 2007. Вип. 48. Ч.2. С. 44-47.
2. Біла Є., Мединська С., Дзіковська М. Уведення триазольного циклу в молекулу бензиліденацетофенону // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. хім. 2010. Вип. 51. С. 239–242.
3. Біла Є., Дзіковська М. Особливості електронних спектрів 1,3-дифеніл-3-арилсульфоніл-1-пропанонів // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. хім. Вип. 52. 2011. С. 238–243.
4. Ganushchak N.I., Kobrin L.O., Bilaya E.E. et al. Schiff bases derived from 6-amino-2H-chromen-2-one. Synthesis and ^1H NMR spectra // Russ. J. Org. Chem. 2005. Vol. 41. N 7. P. 1064–1070.
5. Обушак М., Біла Є., Матійчук В. та ін. Приєднання арилсульфінатів натрію до α,β -ненасичених кетонів // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. хім. Вип. 41. 2002. С. 167–169.

PECULIARITIES OF NMR ^1H SPECTRA OF 1,3-DIPHENYL-3-ARYLSULFONYL-1-PROPANONES

E. Bila, M. Dzikovska

*Ivan Franko National University of Lviv,
Kyryla & Mefodiya Str., 6, 79005 Lviv, Ukraine,
e-mail: ebila@txnet.com*

Differential spectral parameters $\Delta\delta^n$ of 1,3-diphenyl-3-arylsulfonyl-1-propanones have been calculated. Such parameters are the differences between the two basic spectral parameters – δ^n values in NMR ^1H spectra. The effective usage of differential spectral parameters has been shown using particular spectral task for value of relation influence of atoms and space structure of molecules.

Key words: arylsulfone, NMR ^1H spectra, basic and differential spectral parameters.

ОСОБЕННОСТИ ПАРАМЕТРОВ СПЕКТРОВ ЯМР ^1H 1,3-ДИФЕНИЛ-3-АРИЛСУЛЬФОНИЛ-1-ПРОПАНОНОВ

Е. Біла, М. Дзиковська

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Кирилла и Мефодия, 6, 79005 Львов, Украина,
e-mail: ebila@txnet.com*

Для замещенных в арилсульфонильное ядро 1,3-дифенил-3-арилсульфонил-1-пропанонов рассчитано некоторые дифференциальные спектральные параметры $\Delta\delta^n$, которые представляют собой разницу между двумя базовыми спектральными параметрами – значениями δ^n – в спектрах ЯМР ^1H . Показано эффективность использования этих характеристик для оценки взаимного влияния атомов и пространственного строения молекул.

Ключевые слова: арилсульфоны, спектры ЯМР ^1H , базовые и дифференциальные спектральные параметры.

Стаття надійшла до редколегії 31.10.2013

Прийнята до друку 19.12.2013